

Den uthålliga

Fritänkaren

Nr. 206 Juli 2012

Tjugonde årgångens nummer 7

Innehåll i detta nummer:

Beethovens adelskap	2
Friedrich Kuhlau	4
Ahasverus minnen, del 116: <i>Marskalken</i>	5
Göran Westerlunds senaste bok	8
Den siste tempelriddaren (<i>Raymond Khoury</i>)	9
Jon van Leuven in memoriam	10
De senaste filmerna	11
Soldathustrun	15
Milstenar, juli 2012	16
Påskresorna, del 3: <i>Orientering i Verona</i>	17
Den strålande fiaskoresan, del 9: <i>Tillbaka i paradiset från paradiset</i>	17
Bonusresan, del 7 : <i>Naini Tal</i>	19

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på drygt 8 år.

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).
IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumerat även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 28.6.2012

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 228

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Beethovens adelskap

Detta är den springande punkten i hans liv, ty fastän han alltid tveklöst uppfattade sig själv som adlig och mer adlig än de flesta var han det inte alls. "Van" är inte det samma som "von", utan vem som helst med namn från Flandern eller Holland kan heta "van" utan att vara någonting alls. Dessutom tyder mycket på att namnet Beethoven egentligen bara står för en gård med betor, alltså en trädgård med betodling. Det är alltså ett bondskt allmogennamn.

Det märkliga med Beethoven var att han hade en så oförliknelig tur. Han råkade födas på rätt ställe i rätt ögonblick och under rätt omständigheter, vilket i realiteten fastställde hela hans karriär och liv på förhand. Staden Bonn vid Rhen var säte för kurfursten av Köln, och dennes residens i Bonn dominerar en stor del av staden. 1784 råkade Max Franz, Maria Theresias sextonde barn, bli kurfurste av Köln, och det visade sig vara den idealiska upplysningsfursten. Kring hans hov centrerades hela kulturlivet i kurfurstendömet, som tillhörde det tysk-romerska riket, med framför allt musik- och teateraktiviteter, och i detta hov och dess anställning praktiskt taget föddes Ludwig van Beethoven, då hans farfar och sedan hans far var hovsångare med betydande övriga musikaliska tjänsteåligganden som kapellmästare och hovorganist, som den unge Ludwig automatiskt fick ta över när hans far genom oregerlighet nödgades lämna mycket av sin befattning därhän, då han misskötte den. Lyckligtvis var Ludwig, hans äldste son av tre, kompetent nog att kunna sköta den desto bättre och överta rollen och ansvaret som familjens överhuvud vid unga år.

Därmed fick han den upplyste kurfursten Max Franz till personlig gynnare och sponsor från början, som var bror till den österrikiske kejsaren Joseph II, som även var något av den idealiske upplyste despoten. Åtminstone kom Ludwig att betrakta honom som ett sådant ideal och behöll det hela livet igenom. När Ludwig då skickades till Wien för att göra sin lycka kan man säga, att kurfursten helt enkelt skickade honom med sina varmaste rekommendationer till sin bror kejsaren. Därmed serverades Ludwig hela den österrikiska adeln på ett silverfat som sin egen familj.

Alla hans bästa och viktigaste vänner fanns redan i Bonn. Det var framför allt Stephan Breuning, som senare flyttade till Wien och en tid kom att bo i samma hus och dog samma år som Beethoven, Franz Wegeler, som gifte sig med Eleonore Breuning, en av Beethovens älskade, och greve von Waldstein, Beethovens kanske viktigaste beskyddare åtminstone från början. Man kan säga därmed att från Bonn riktades hela Beethovens liv i Wien längs en stabil och konstant kurs utan några avvikelser någonsin. Man kan rentav dra den slutsatsen att han därmed etablerades som världskompositör redan i Bonn.

Att detta gjorde honom mera adlig än alla andra var en självklarhet för honom. Varken Haydn eller Mozart kunde någonsin ens drömma om sådana later. Emellertid var det ett faktiskt adelskap som på något sätt satt i själen hos honom, vilket han manifesterade och bevisade genom sin musik. Den har konsekvent en högre lyftning både tekniskt och framför allt formmässigt än vad någon musik någonsin haft tidigare. I jämförelse framstår Haydns musik som banal hur njutbar och spirituellt den än är,

Mozarts framstår som barnslig och ytlig med några undantag, medan Beethoven egentligen bara såg sina likar i Bach och Händel, Bach som läromästare medan Händel blev hans favoritkompositör.

Detta fenomen upprepas jämnt och ständigt i hans musik genom 30 års produktion hur mycket den än utvecklas och förändras och hur döv han än blev, som om dövheten bara förstärkte kraften av hans mission. Detta fick en oerhörd betydelse för hela 1800-talets musikaliska utveckling, som med fog kan betecknas som den klassiska musikens storhetstid. Schubert, Berlioz, Mendelssohn, Chopin, Schumann, Liszt, Wagner, Bruckner, Brahms, Tjajkovskij, Mahler, Sibelius – alla bygger de vidare på Beethovens grunder, och fastän symfonin och operan utvecklades in absurdum till och med Richard Strauss, den siste i den rent klassiska traditionen som inleddes med Bach och Händel, så lyckades ingen av dem överträffa Beethovens formsinne.

Belysningen av detta underbara fenomen är bara en av många förtjänster i Åke Holmquists massiva och uttömmande Beethovenbiografi på nästan 1000 sidor, där en annan förtjänst är hur han lyckas räta ut många frågetecken. Han är 68 år och har umgåtts med Beethoven i hela sitt liv, som 18-åring vann han Tiotusenkrönsfrågan 1961 på Beethoven, och de frågetecken han lyckas räta ut är framför allt märkligheter i hans relationer med till exempel Haydn, Goethe och framför allt sin brorson Karl. Han försöker verkligen förstå det oerhört intrikata fallet Beethoven och lyckas för det mesta.

Därmed är han inte alls okritisk mot Beethoven, utan även dennes betänkliga drag framställs med skärpa. Det gäller framför allt hans hänsynslöshet som affärsman. Han ansåg att ändamålet helgade alla medel när det gällde hans musik, och han hade inga skrupler när det gällde att få ut maximal vinst ur sina kompositioner. Han kunde lova vad som helst och bryta vilka löften som helst utan betänkligheter, som till exempel att göra en överenskommelse med ett förlag och sälja verket till ett annat, om han där kunde få ut mer.

Här kommer vi in på avigsidan av hans adliga komplex: hans divalater. Även detta skulle tyvärr hans efterföljare ta lärdom av och lika skrupelfritt förvärpa, som till exempel Wagner i sin fullkomliga hänsynslöshet när det gällde relationer och sin skamlöst oförblommerade antisemitism. Detta i sin tur skulle bana väg för och inspirera nazisterna, som framhåll både Beethoven och Wagner som sina vägledare och profeter.

Detta är ett svårt kapitel. Det gäller att bortse från avarterna av deras later, deras svaghet, och hålla sig till musiken, deras styrka.

Ett annat mysterium som Åke Holmquist troligen har löst är Beethovens gåtfulla död. Han dog ju bara 56 år gammal med fortfarande många musikaliska idéer ofullbordade. Det var levern som gav upp, och Holmquist påvisar att Beethoven hade 100 gånger högre blyhalter i sig än en normal människa. Han skulle alltså troligen ha blivit blyförgiftad, och detta skedde genom hans ständiga medicinering, där hans mediciner mot framför allt hans ständiga magkatarrsproblem, troligen ådragna genom nervös stress, har påfunnits ha innehållit höga blyhalter. Precis som Napoleon, oavsiktligt arsenikförgiftad genom tapeter, skulle alltså Beethoven ha oavsiktligt blyförgiftats genom mediciner.

Vi hade den stora lyckan att få uppleva Åke Holmquists Beethovenseminarium under den senaste bokmässan i Göteborg 2011 (se nr 199, sid 7) tillsammans med den lika kunnige Hans Pålsson, som nyligen spelat in alla Beethovens 32 pianosonater. Det var ett av de bästa bokmässeseminarier vi har upplevt, och vi såg fram emot att få ta del av boken. Denna har visat sig överträffa alla de vildaste förväntningar.

Friedrich Kuhlau

Ett av de få riktigt lyckliga och avslappnade ögonblicken i Beethovens liv får man en inblick i genom Friedrich Kuhlau's besök hos honom i september 1825. De hade en glad kväll tillsammans, de drack mycket champagne, de komponerade kanoner till varandra, och de hade så hjärtligt roligt tillsammans, att ingen av dem dagen därpå kom ihåg hur det egentligen hade varit. Kuhlau hade efteråt ingen aning om hur han efter festen tog sig till sin bostad, och Beethoven mindes heller ingenting, men när han tog fram konversationshäftet, som han begagnade som döv, fann han den producerade musikaliska skissen. Han hade ingen aning om vad han hade komponerat.

Det är enda gången Beethoven dokumenterats som påtagligt full. Vem var då denne Friedrich Kuhlau, som kommit ner hela vägen från Köpenhamn bara för att få träffa honom? Han var en hamburgermusiker från Lüneburg, född 11 september 1786, som blev huvudsakligen verksam i Köpenhamn, Danmark, där han gjorde utomordentliga insatser för den danska musiken, främst genom operor. Till Danmark tog han sig 1810 flyendes, för att undvika att bli tvångsrekryterad av Napoleons armé. Han hade då varit verksam som pianist i Hamburg i sex år.

Sitt genombrott i Köpenhamn fick han genom operan "Rövarborgen" till text av Oelenschläger, som gjorde succé, medan hans följande operor blev mindre framgångsrika, tills hans femte opera "Lulu" återigen gav honom framgång. Han skrev även skådespelsmusik, främst till Shakespearedramer, och framför allt pianomusik, som är som en direkt fortsättning på Clementis pedagogiska pianoverk men mycket bättre. Han var utomordentligt påverkad av Beethoven, som han beundrade kolossalt, och skillnaden mellan Clementi och Kuhlau är ungefär den samma som mellan Mozart och Beethoven: tematiken och dess bearbetning är mera kvalificerad.

Sin största framgång nådde han emellertid med musiken till den mycket nationalromantiska "Elverhøj", där "Kong Christian stod vid højen mast" ingår som slutkläm (1828). Han skrev också en mycket Beethoveninfluerad pianokonsert, en hel del kammarmusik och betecknar inkörsporten till den klassiska musikens blomstringstid i Danmark, som pågår ännu idag.

1831 råkade han ut för den katastrofen att hans hem brann ner, och i den branden förgicks alla hans opublicerade kompositioner. Det som har överlevt av hans produktion är allt det som redan var publicerat, ett antal av ungefär 200 verk, och de har stått sig väl. Han dog året därpå endast 46 år gammal.

Det var inte hans enda livskatastrof. Redan som barn slant han på isen så illa att han slog ut ett öga, så att han måste gå enögd genom livet, ett märkligt handikapp i beaktande

av att han ändå under sin livstid blev Danmarks utan jämförelse ledande och främsta komponist, med hänsyn till en musikers nödvändiga effektivitet vid notläsning ett handikapp delvis jämförbart med hans älskade mästare Beethovens dövhet.

Man ser hans enögdhet på bilden nedan.

Abasverus minnen, del 116: Marskalken.

Han var mycket avmätt och ville egentligen inte alls tala med mig, men jag lyckades få fram ett budskap till honom om en personlig hälsning till honom från judarna i Polen, som han gnuggat rygg med under sin tjänstgöring där. Jag var så gränslöst nyfiken på karlen, och min enda chans att få träffa honom var att försöka göra honom lika nyfiken på mig.

Han tog emot mig, men hans fullständiga avmätthet och fulländade pokeransikte lyckades inte helt dölja en glimt i hans öga, som förrådde att jag lyckats väcka hans nyfikenhet. ”Har vi träffats?” frågade han kyligt men sträckte fram handen.

”Jo, vi har träffats nu,” svarade jag djärvt, och han drog genast tillbaka handen och var på sin vakt, som om han alertat sin attentatsberedskap.

”Vad är då anledningen?” frågade han sakligt.

Jag måste förklara mig. Jag visste att vi stod inför en oöverskådlig europeisk kris som bara hade börjat och att jag såg honom som en möjlig räddare för åtminstone ett land i Europa, ett land som jag hade tillvunnit mig en viss jävighet för, och jag såg det som min uppgift att varna honom för Tyskland.

”Ryssland är farligare,” genmälde han genast.

”De är båda farliga, men Ryssland är redan en fiende medan ni ännu inte ser klart fienden i Tyskland.”

”Allt har gått fullständigt på tok i båda länderna. De är två havererade valfiskar som strandat på land och förgäves försöker finna sig till rätta under nya fullständigt främmande omständigheter. Som ledare bland nationerna har de slagits av blindhet och tror sig bara kunna överleva genom att insistera på att fortfarande vara seende inför massorna och leder dem således i blindo. I deras skugga har alla Europas nya små nationer utomordentliga svårigheter att överleva, och det är inte bara mitt land som halkat ner i diket i gyttjebrottnings förtvivalade inbördeskrig. Det kan bli oundvikligt till och med i Tyskland, men Tyskland är ändå fortfarande ett dominerande kulturland, det har hjälpt oss på ett skickligt och ovärderligt sätt med små men effektiva medel, och som militär kan jag bara vara dem tacksam och ge dem högsta beröm. Utan deras hjälp hade vi kanske inte klarat det.”

”Det behövdes mer än deras hjälp för att klara det. Det behövdes erfarenheten av den ryska mentaliteten tillräckligt för att kunna genomskåda dess kaotiska ombytlighet och djupt förborgade men ständigt latent och bottenlösa grymhet för att våga genomföra ett konsekvent inbördeskrig och föra det till seger.”

”Jag märker att ni vill insistera på att kalla det ett inbördeskrig. För oss är det ett frihetskrig.”

”Frihetskrig från vad? Från ryssen eller från marxismen?”

”Båda. Marxismen, eller som jag med Tolstoj hellre vill kalla det, den renaste krassa materialismen, är det största onda som någonsin hotat civilisationen och mänskligheten, genom att den med ett logiskt resonemang som i förtäckt populism förför de stora okunniga grovarbetande massorna insisterar på en diktatur, som i djurisk hänsynslös maktutövning mycket väl kan resultera i den grymmaste ondska som någonsin hemsökt mänskligheten.”

”Ni ser klart och följer med er tid. Tyvärr kan ni inte rädda hela världen fastän ni egentligen skulle kunna ha den potentialen.”

”Jag hoppades kunna rädda Ryssland men misslyckades. Tsaren var tyvärr för misslyckad, och hur gärna vi än hade velat det kunde vi inte rädda honom från förbannelsen av sina egna katastrofalt kortsynta misstag.”

”Vilka tänker ni på?”

”Förryskningspolitiken mot minoriteter i tsarrysslands vård och de ohyggliga judepogromerna. Den ryska rasismen är ett monster och har tyvärr slagit rot i landet och hämnar sig nu genom att de förtryckta och de förföljda som genom ett trollslag lyckats svinga sig upp till makten och utövar den med en värre grymhet än de grymmaste tsarer med den djupt inneboende harmens rätt av en uråldrig hämnd som aldrig tidigare kunnat utlösas.”

”Ja, Ryssland är förlorat, och inte ens ni kunde rädda det.”

”Ingen kunde rädda det. Alltför många var alltför begivna på att stjälpas det.”

”Även Tyskland är besatt av socialister, och de vinner terräng.”

”Just därför fruktar jag ett inbördeskrig även där. Ni beklagar att jag inte kunde rädda Ryssland som om jag hade kunnat det, men inte heller någon av de många andra strandade valarna i Europa hade jag kunnat göra något åt. Jag har alltid avskytt tyskarna men måste respektera dem och beundra dem för deras kulturella och tekniska briljans. Frankrike och England med all sin världsdominerande imperialism bar sig åt som inkompetenta idioter vid Versaillesfreden, när all deras traktan gick ut på att förödmjuka Tyskland så mycket som möjligt fastän det förlorat kriget och följaktligen förtjänar en besegrad fiendes mera mänskliga behandling med storsinnet, ridderlighet och förlåtelse. I stället gjorde Frankrike och England tvärtom och vände en möjlig försoning till sin motsats, vilket måste hämna sig, i synnerhet då de har underskattat den tyska potentialen så katastrofalt. De tror de kan begrava en hydra levande bara för att de lyckats hugga av ett av dess huvuden. Ändå blev Tyskland aldrig de facto besegrat. Kriget kom aldrig in på tyskt område utan höll sig hela tiden utanför i Frankrike och i Ryssland.”

”Jag är rädd att adlig ridderlighet har avskaffats av den moderna tiden. Var det storsint och ridderligt av Tyskland mot det lidande och förlorande Ryssland att skicka terroristen Lenin med kumpaner i en plomberad vagn från Schweiz till Petersburg bara för att han skulle sänka den ryska regeringen? Har någon nation någonsin tidigare bedrivit ett sådant skurkstreck och slag under bältet? Inte ens Napoleon kunde göra något sådant, den trots allt ärlige spelaren, som efter Waterloo anklagade engelsmännen för deras ojusta metoder i slaget, som om han aldrig accepterat den i alla tider accepterade tesen att i krig är allting tillåtet.”

Han såg ner. ”Jag vet. Jag är en gammal adelsman. Jag hör inte hemma i vår tid. Har ni för ett ögonblick trott att jag någonsin ville detta inbördeskrig? Att jag genomförde det av egen vilja? Att jag ville vara den högste ansvarige för en oöverskådlig ond cirkel av blodbad? Det var det sista jag ville. Men jag såg min möjlighet som militär att åtminstone rädda ett land ur det allmänna totala europeiska sammanbrottet, där ett antal unga nya demokratier nästan omedelbart drunknade i inbördeskrig, och eftersom det landet råkade vara mitt hemland, hur litet jag än tjänstgjort i det själv, så hade jag inget val. Plikten och ödet gav mig inget val. Jag måste bli mitt eget lands bödel för att kunna rädda det.”

Han tystnade. Det uppstod en paus. Så sade han: ”Vad ville ni egentligen?”

Jag hade kommit av mig. Jag hade sett det som min skyldighet att varna honom för Tyskland, men jag insåg att jag var för tidigt ute. Jag saknade konkreta belägg för vad jag visste, och jag insåg att som militär kunde han aldrig acceptera mina teser utan belägg. Jag försökte tafatt förklara detta för honom, bad om ursäkt för att jag stört honom men bad att få vid tillfälle återkomma någon gång i framtiden.

Då såg han milt på mig och sade: ”Sågs vi inte i Kalisz 1890?”

”Jo,” svarade jag. Hans höga gestalt och sympatiska intresse för den judiska saken hade väckt min uppmärksamhet och imponerat på mig, men det sade jag inte.

Då sade han: ”Ni skall alltid vara välkommen tillbaka. Låt oss säga på återseende.” Och han sträckte fram handen till avsked. Den här gången drog han den inte tillbaka.

Göran Westerlunds senaste bok

”Finland överlevde” är den sista och avslutande delen i Göran Westerlunds dokumentära trilogi om Finlands tre krig under andra världskriget och kanske den bästa av dem, fastän den är mera kortfattad och koncis än de båda tidigare, som uteslutande handlar om avgörande skeden i det så kallade ”Fortsättningskriget”. I ”Finland överlevde” har han fått med även hela Vinterkriget (under bara fyra fatala månader 30.11.1939 – mars 1940) i samma utförliga men samtidigt uttömmande format som hela det långa Fortsättningskriget (25.6.1941 – september 1944). Boken utgör en lysande resumé över alla de komplicerade skeendena både politiskt, militärt och mänskligt fundamentalt (i framför allt belysningen av grundläggande mänskliga förhållanden) och missar i stort sett inga väsentliga detaljer. Framställningen är genomgående objektiv (vilket framhäver dess dokumentära värde) och kompletteras dessutom med ett unikt autentiskt bildmaterial, som i stor utsträckning aldrig offentliggjorts förut.

Göran Westerlund var själv med vid de avgörande striderna utanför Viborg, som definitivt stäckte det massiva ryska anfallet (där Stalin hoppades kunna ockupera hela Finland inom tre veckor), vilket ger skildringen extra liv och djupa inblickar genom det personliga engagemanget.

Några intressanta fakta i boken bör framhållas extra, då de vanligen aldrig uppfattats utan alltför ofta lett till missförstånd, oklarheter och misstolkningar. Vinterkriget 1939 utlöstes genom att Stalin arrangerade ett angrepp på Ryssland inom Rysslands gränser, officiellt proklamerat genomfört av finnar, medan det var ryssar som gjorde det på Stalins order, alltså ett regelrätt spel för gallerierna och ett totalt militärt bedrägeri från Stalins sida, vilket han använde som ursäkt för att genomföra en total ockupation av Finland ”för dess befrielses skull”. Sådana bedrägerier må man inbilla sig att somliga kan låta sig luras av, men en kritisk historieskrivning måste döma dem hårt.

Det gick inte som Stalin hade tänkt sig, men fastän exempelvis Viborg, Finlands andra stad, aldrig togs av ryssarna i detta krig krävde Stalin dess avträdelse till Sovjetunionen i fredsvillkoren. Så fort Vinterkriget var över satte han omedelbart i gång med att förbereda nästa anfall – han vägrade erkänna sig besegrad, och av ett litet folk dessutom, som under 108 år låtit sig ockuperas av Ryssland. Finland var medvetet om Rysslands omfattande förberedelser för ett nytt bättre anfall och anpassade sig därefter. Dess värre hade Finland inga andra vänner än Tyskland, Frankrike var besegrat och England långt borta, och Finland hade egentligen bara export till Sverige, det tyskockuperade Danmark och Tyskland. Stödet från Tyskland i avvaktandet på nästa ryska anfall var alltså en ofrånkomlig oundgänglighet. Därför fanns det tyskar i Finland.

När Tyskland anföll Ryssland den 22 juni 1941 deklarerade sig Finland neutralt. När Ryssland då tog Tysklands angrepp som förevändning för att bomba femton orter i Finland med 500 bombplan var det nya krigstillståndet ett faktum, vilket kungjordes av Finlands statsminister den 25 juni 1941. Intetdera av krigen inleddes alltså av Finland, vilket få har fattat.

Göran Westerlunds bok är oundgänglig genom dess exakta uppgifter om krigens alla skeden, genom utförliga statistiska uppgifter om förluster i detalj om manskap, vapen,

kanoner, stridsvagnar, flyg, krigsskepp, med mera. För framtida forskare i Finlands tre tvångsrig mot Sovjetunionen under andra världskriget torde alla hans tre böcker därom vara outhärliga genom sina exakta uppgifter.

Den siste tempelridderen

”*The Last Templar*” av Raymond Khoury (2005) är på sätt och vis ett komplement till Dan Browns ”Da Vinci-koden” som överträffar denna. Båda grundar sig på Baigent-Lincoln-Leighs epokgörande ”*Holy Blood, Holy Grail*” om Jesu eventuella blodlinje, men ”Den siste tempelridderen” går djupare in i en konkret historisk verklighet och ställer svårare frågor, som verkligen sätter hela kristendomen på det hala.

Det förekommer två parallella handlingar i boken i olika historiska tidsrum. Den ena handlar om nutiden med den spektakulära inledningen om ett inbrott i *the Metropolitan Museum* där Vatikanen händelsevis ställt ut en del uråldriga skatter, där en tidig krypteringsmaskin blir föremål för inkräktares intresse. Detta är romanens deckardel med mord och biljakter och härresande kapplöpningar om att hinna först fram i en nervpirrande tävling om en forskarupptäckt. Mera intressant är de historiska kapitlen om de sista tempelriddarnas öden, flera av dem brända på bål, andra torterade ihjäl, ett mycket melankoliskt kapitel som dess värre är sant och inte länder den katolska kyrkan till någon heder.

En professor råkar ut för att hans fru dör i missfall, efter att de vid rådfrågning av en katolsk präst fått det bestämda yrkandet på att abort till varje pris måste undvikas, även fast det hade räddat hennes liv. Naturligtvis blir han utsägligt bitter på den katolska kyrkan och vill ingenting hellre än hämnas, – och råkar händelsevis finna en möjlighet till en genomgripande hämnd, genom ett testamente som de sista tempelriddarna lämnat efter sig som han kommer över.

Mot denne professor och hans korståg mot kyrkan uppträder Monsignore de Angelis, som är bokens skurk men ej särskilt trovärdig som sådan. Han tjänar både sin kyrka och CIA och är en fullkomligt kallblodig och okänslig mördare och som sådan en schablonmässig företrädare för den ökända påstått jesuitiska grundsatsen att ändamålet helgar alla medel. Ändamålet här för honom är att försvara kyrkan, och det att han här måste försvara den mot själva sanningen struntar han fullkomligt i.

Dessa två tar så småningom käl på varandra, men under dramats gång uppkommer en hel del intressanta frågeställningar och resonemang, som går betydligt djupare och förblir betydligt aktuellare än Dan Browns mera ytliga underhållningsspekulationer. Ett exempel:

”Kristendomen tjänade ett gott ändamål när man hittade på den. Den gav folk hopp, den gav dem ett socialt system till hjälp och stöd, den bidrog till att krossa tyranni. Den fyllde församlingens behov. Men vilka behov fyller den idag mer än att den hejdar medicinsk forskning och rättfärdigar krig och mord?”

Professor Vance har skäliga motiv och rationell anledning till sitt korståg mot kristendomen, medan ingenting kan rättfärdiga Monsignore de Angelis blinda mord och

fanatism. Professorn företräder vetenskap och sanning, medan Vatikanen försvarar sig med att man inte kan frånta människorna deras illusioner, då de i de flesta fall inte skulle överleva att förlora dem.

Likväl skrevs denna bok en del år innan kyrkans omfattande och vidlyftiga pedofilhärvor kom i dagen. Med dem som extra argument hade troligen Raymond Hourys argumentering mot kyrkan blivit hårdare. Ett direkt resultat av de kyrkliga pedofilhärvernans blottläggande har varit ett globalt uppsving för en mera aggressiv opposition mot kyrkan med nästan samma svada som professor Vances, vilket är förklarligt, logiskt och naturligt, ty man kan knappast utsätta en människa för ett värre bedrägeri än att föra hennes själ bakom ljuset och bedra henne med religiös falskhet. Alla kyrkans offer för sexuella övergrepp måste hämna sig, för att inte tala om islams sharialagars offer och dess groteska kvinnoförtryck.

Raymond Houry går inte så långt som till satanismen, men han berör tempelriddarnas kontakter med katarer och det faktum att både tempelriddare och påvar har anklagats och dödats för påstått sataniska tendenser i form av riter och hemliga ceremonier. Bokens motto är betecknande: "Den har varit till stor nytta för oss, den här myten om Kristus," yttrat av Medicipåven Leo X cirka 1520.

Just satanismen har genom de kyrkliga pedofilhärvorna haft ett globalt uppsving under de senaste två åren nästan som en ny sekt men helt oorganiserad, baserad mest på Internet och snarast manifesterad som en ny upplysningsfilosofi med både djupt ockulta och vetenskapliga inriktningar i en demonstrativt oppositionell ställning mot de monoteistiska religionernas förtryck, hjärntvätt och missbruk. Det framstår mer och mer som en självklarhet, att kyrkan och kristendomen bara kan överleva vår nya svåra tid om den omformulerar sig totalt och en gång för alla tar avstånd från den dogmatiska intolerans som dess värre alltid varit dess dominerande drag ända sedan den etablerades som politisk statskyrka 300 år efter Kristus.

Raymond Houry är född katolik i Libanon, 52 år gammal, men bor i London, då han lämnade Libanon för att komma undan det traumatiska inbördeskriget. Han har skrivit fyra böcker, av vilka "Den siste tempelriddaren" var den första. Vi har tidigare utförligt skrivit om den i nr 169. Efter de senaste årens utveckling fanns det anledning att läsa om den, och den höll mer än väl. Det är en bok som förblir aktuell och som man alltid bör ha tillgänglig vid behov.

Jon van Leuven in memoriam

Han avled 69 år gammal den 2 maj efter att ha besekrat sin leukemi en gång men inte klarat av den när den kom tillbaka. Han var en sällsynt mångkunnig och kultiverad vän, både vetenskapsman, artist och arkeolog, från Texas ursprungligen med vetenskaplig utbildning i bland annat kärnfysik, men under sina resor i Europa sadlade han om till humanist. Till Göteborg kom han av en händelse 1980 och stannade här, för att lära sig svenska på några månader och skaffa sig familj och två barn. Mest förknippad är han väl

med den rörelse som blomstrade omkring Galleri Hybris från 1981 på Kastellgatan, som han var med och grundade och som under årens lopp kom att avge många avläggare. Göteborgs Skrivarsällskap hade i mångt och mycket sina rötter i Kulturföreningen Hybris, och många därifrån har sedermera fortsatt inom GSS och är aktiva ännu idag både som underhållare, poeter och annat. Galleri Hybris finns kvar ännu idag fast på Eldaregatan under rubriken ”Kulturarrangemang med musik, litteratur, konst och teater”.

Jon var framför allt språkbegåvad, att han lärde sig svenska på tre månader utan att ha varit i landet tidigare eller ha nosat på språket tidigare och blev göteborgare på kuppen säger allt, men bland hans andra språk förekom även framför allt spanska och grekiska – hans arkeologiska intresse förankrade honom i Grekland, där han även upprättade ett andra hem vid det sydligaste Peloponnesos. Under sin sista sommar lade han om taket där.

Han var även artikelförfattare och poet, men att översätta hans engelska dikter till svenska låter sig inte göras. Det vore önskvärt att vi kunde få till stånd någon sorts samling av hans dikter. Ett frö har planterats i den riktningen. Medan det får mogna glömmer vi honom inte.

De senaste filmerna

Jörn Donners ”Förhöret” är liksom hans tidigare ”Gränsen 1918” baserad på verkliga händelser men mycket mer så än denna, då han faktiskt minutiöst gått igenom de förhållningsprotokoll som bevarats från detta fall (1942-45) och helt enkelt gjort en dramadokumentär av det hela, som är lika verkningsfullt som en teaterföreställning. Hela skeendet äger rum inom fyra väggar, man får inte ens titta ut genom ett fönster, och ändå blir det aldrig klaustrofobiskt, då agerandet hela tiden är så intensivt och oavbrutet går framåt.

Under den hemska krigstiden mot Ryssland under andra världskriget skickade Sovjetunionen hundratals spioner in i Finland, som släpptes ner med fallskärm. De flesta avrättades genast, och ungefär bara en femtedel överlevde, de flesta för att de inte var civila och då lydde under Genèvekonventionen, medan civila spioner enligt krigslagarna kunde avrättas utan vidare. I vissa fall låg det i det finska kommandots intresse att spara dessa, då de kunde ha intressant information. En av dessa var en kvinna, Kerttu Nuorteva, med finska som modersmål men med sovjetisk bakgrund. Hon utsattes för ett förhör som hela tiden förlängdes från dag till dag i veckor, i månader och slutligen i år, då de faktiskt lyckades övertala henne till att ge all den information som hon satt inne med och detta bara genom vänskaplig övertalning. Förhållningsledarna blev hela tiden mera kvalificerade, hon liksom avancerade ständigt till högre instans och blev till slut ”omvänd” av en humanist till officer som egentligen var pacifist.

Emellertid genom att förhören hela tiden förlängdes tog till slut kriget slut, så att krigslagarna upphörde att gälla. Då blev hon skickad tillbaka till Ryssland, där hon sattes i Gulag på tio år. Hon avled 1963 i relativ frihet i femtioårsåldern.

Det är alltså en fullständigt sann historia som denna intressanta helfinska film presenterar och som Jörn Donner har grävt fram och skickligt gjort ett mycket tankeväckande drama av, som tydligt visar, att inga förhörsmetoder kan vara bättre än att helt enkelt gå konsekvent mänskligt till väga.

”*Magic Trip*” är en märklig dokumentär, som först nu efter nästan 50 år gjorts tillgänglig. Det är den autentiska dokumentärfilm som gjordes av Ken Kesey och hans vänner när de efter mordet på Kennedy i november 1963 i nästan panisk flykt begav sig ut på flykt från den amerikanska civilisationen i en psykedelisk buss under ständigt festande med alkohol och droger. Naturligtvis inträffade det saker på deras väg tvärs genom hela USA, och ett antal hoppade av eller blev på vägen. Först nyligen har man alltså kunnat rekonstruera och sätta ihop denna autentiska *road movie*, och det är märkligt att så långt efteråt få se Neil Cassady, Ken Kesey och deras mer eller mindre kroniskt berusade och utflippade vänner medan de ännu var som mest i farten...

En helt annan sorts film var den skakande ”Babel” med parallella handlingar i Marocko, Mexico, Japan och USA, som binds samman genom ödets outrannsakliga mekanismer till en överväldigande anhopning av fullständigt slumpmässiga tragedier. Det handlar om fullständigt vanliga människor, fastän skådespelare som Cate Blanchett, Brad Pitt och Dermot Crowley medverkar, och skeendena är nästan banala, medan det intressanta är hur ödet spinner sin egen väv som övergår all mänsklig kompetens i hanterandet därav. Hur Cate Blanchett råkar bli skjuten genom en total oavsiktlighet, hur en japansk flickas störningar benas ut och görs förståeliga efter moderns självmord, hur den mexikanska familjen havererar genom helt mänskliga faktorer till följd av att en av dem gifter sig – det är så överväldigande väl fångat och formulerat, att alla de utmärkelser som filmen fick var mer än väl förtjänta.

”*Departed*” var en annorlunda gangsterfilm som Martin Scorsese gjorde innan han tog det betydande steget över till den nästan skräckromantiska ”*Shutter Island*”, men redan i ”*Departed*” ser man med en viss tillfredsställelse hur han äntligen börjar intressera sig för en mer avancerad psykologi än bara rena våldspornografier. Matt Damon och Leonardo di Caprio spelar två poliser av motsatt slag. Matt Damon kommer från en betydande familj och får i största sekretess den högsta maffiabossen Jack Nicholson till sin gudfar, som leder de irländska gangstersyndikaten i Boston, medan Leonardo di Caprio kommer från en familj av kriminella belastningar men blir en fullständigt hederlig polis fastän han alltid har skenet emot sig och stöter på hårt motstånd inom polisen för sin bakgrunds skull. Just därför utväljs han till en specialagent vars uppgift det blir att infiltrera sig bland gangstrarna för att äntligen sätta fast den svåraste bossen Jack Nicholson. Medan Matt Damon alltså är en betrodd polis som hela tiden informerar Jack om vad polisen sysslar med är Leonardo en förklädd gangster som informerar polisen om vad den undre världen sysslar med.

Detta är en komplicerad men spännande intrig som oavslutligt tilltar i spänning allt eftersom intrigerna tättnar. Båda anar den andra informatören men ingen av dem vet vem

han är. Naturligtvis måste det bli en kollision och uppgörelse till slut, och när den kommer skyr Martin Scorsese inga medel. Naturligtvis är filmen ytterst intressant och sevärd åtminstone en gång och kanske igen efter ett lämpligt antal år.

”*United*” var en helt annan sorts film och återigen något av en så autentisk dramadokumentär som man kan göra av en spelfilm. Det handlade om fotbollslaget Manchester United som 1958 tillkämpade sig en plats i Englands idrottshistoria och fick delta i mästerskapen i fotboll ute i Europa. På väg hem med flyg från Kroatien måste planet mellanlanda i München och fick svårigheter med att lyfta därifrån bland annat på grund av snöoväder. Det misslyckades en gång, det misslyckades en andra gång medan nervspänningen steg hos alla de ombordvarande unga fotbollspelarna och föreståndaren, och när det gjorde ett tredje försök mot bättre vetande kraschade planet. Fotbollslaget tillintetgjordes, många dog, och det blev landssorg. Ändå lyckades de sätta ihop ett nytt lag som fick gå en match i Wimbledon, så att katastrofen och tragedin i alla fall vändes till en halv och smått heroisk seger.

Hela detta drama med alla involverade får man i detalj följa med igenom filmen, som knappast kunde ha gjorts mera realistisk. Även för en sportallergiker som inte vet någonting om fotboll och aldrig varit intresserad måste en sådan här film vara av utomordentligt mänskligt intresse.

Richard Brooks gjorde efter sina ambitiösa filmatiseringar av ”Bröderna Karamasov” och ”Lord Jim” ett försök till dramadokumentär i svartvitt över det hemska familjemordet i Colorado, som Truman Capote skrev sin herostratiskt berömda roman ”*In Cold Blood*” om i nästan oanständigt närgående detaljering. Det är ett synnerligen obehagligt och osmakligt ämne, hela historien är destruktiv från början till slut, och inte ett spår av något försonande drag förekom hos de båda unga mördarslynglarna. Richard Brooks har ändå gjort en effektiv film av det hela som räddas av Quincy Jones alltid suggestivt intagande musik. Det är bara den som gör filmen uthärdlig.

Mindre dokumentär och trovärdig men ändå intressant i sina hypoteser var ”*Outbreak*” med Dustin Hoffmann som epidemiläkaren som gör extremt heroiska insatser för att åtgärda en hotande explosionsepidemi av ett mördarvirus. Även om filmens scenario är alltför överdrivet för att kunna övertyga någon om att en sådan verklighet kan inträffa är möjligheten tänkvärd. Ytterligare grumlans filmen av den obligatoriska skurken, här spelad av Donald Sutherland som en general som har allt att dölja och därför saboterar allt men straffas till slut, en schablonskurk som tyvärr man aldrig slipper i Hollywooddramer. Filmen är dock effektivt gjord och spännande, och när det gäller naturen och dess möjligheter till mutationer och bakterieangrepp så är sista slutligen ingenting omöjligt.

Göran Genteles ”Brott i sol” från 1947 är slutligen en av de bästa svenska thrillers som har gjorts och som aldrig har uppskattats i Sverige efter förtjänst. Mycket av det psykologiska dramats ödesmättade effekter stegras av den synnerligen verkningsfulla

musiken, "Ballad i moll" av den österrikiske tonsättaren Charles Wildman (som i verkligheten hette något annat), som är tidstypisk i sitt Rachmaninoffska epigoneri, vilket förekom i många minnesvärda filmer från den tiden, till exempel "*Dangerous Moonlight*" (Warszawakonserten) och "*Cornish Rhapsody*" med en liknande musik.

Ett gäng mognare och begåvade ungdomar samlas i ett semesterhus i skärgården för att fira midsommar, två damer och fyra karlar, varför det naturligtvis förekommer kärlekskomplikationer. En stjälar den andras fästmö och kränker henne svårt, den odräglige Raoul spelad av Curt Mazreliez, och far på tu man hand med hennes fästman ut på en segeltur dagen efter. Båda är påverkade av midsommarfirandet, och de råkar ut för en storm, så att båten förliser. Fästmannen (Ulf Palme) kommer till rätta svårt medtagen, medan ingen vet vad som har hänt med Raoul. Hans bästa vän (Birger Malmsten) sitter uppe och vakar medan han passionerat trakterar flygeln i Charles Wildmans vilt romantiska musik och gör sig mer och mer berusad, när han hör att någon kommer stapplande i natten. Vad som sedan händer, vad det än är, blir så traumatiskt att han hamnar på sinnessjukhus för sex år framåt. Raoul har förmodats drunknad.

När han kommer ut igen från hospitalet inträffar det att hans trädgårdsmästare vid uppgrävningen av ett träd påträffar ett skelett som visar sig vara Raouls. Han hade alltså inte drunknat utan mördats.

Detta är dramats upptakt. Naturligtvis kan en sådan upptakt inte leda till någonting annat än en rafflande intrig utan motstycke, som hela tiden kommer med överraskande vändningar och där alla de olika personerna, starka individualister allihop, har ytterst olika pusselbitar, som dock till slut kan leda till en förlösande avslutning.

Det är Staffan Tjerneld som skrev den ursprungliga pjäsen som sedan utvecklades till denna enastående film, som är helt udda i Göran Genteles annars vanligen mycket lätta och eleganta komedirepertoar.

Slutligen har vi en annan helt udda film, nämligen det påkostade försöket av Hollywood att rekonstruera vad det egentligen var med den där Salome som dansade för Herodes och sedan försvann ur Bibeln och historien. Hon förekommer bara i sitt enda kapitel i Markusevangeliet, som dock är det kanske mest dramatiska kapitlet i hela Nya Testamentet, den där skabrösa historien om hur hennes mamma hatade Johannes Döparen och fick sin dotter till att dansa så vackert för Herodes att han bad henne önska sig vad som helst, varpå hennes elaka mamma tubbade henne till att önska sig Johannes Döparens huvud på ett fat. Denna berättelse kunde ha skrivits av H.C.Andersen eller någon av bröderna Grimm, ty den är så effektfullt rafflande i all sin osannolikhet, så att den måste bli outslitlig för alla tider. Till och med Richard Strauss gjorde en hel opera av affären, kanske hans mest kända, med "de sju slöjornas dans", och legendbildningen kring denna episod är oöverskådlig. Till detta har även Hollywood kommit med sitt bidrag, och den fatala Salome spelas av ingen mindre än – Rita Hayworth.

Dessutom spelas Herodes av Charles Laughton, och hans elaka drottning är ingen mindre än Judith Anderson, den där förfärliga häxan som förföljer den stackars Rebecca i Hitchcocks enda oscarsbelönade film, och naturligtvis finns det också en hjälte med i historien – Stewart Granger, vem annars, som ridderlig romersk soldat som blir kristen.

Det hela är en kostymbal utan motstycke, ty det är kläderna i denna film som gör den odödlig. Dessa kläder som konstruerats för dessa odödliga legendkoryféeer är en fest för ögat från början till slut, och man kan inte nog beundra dem och njuta av deras färggrannhet och utbroderingar – de är så extremt utarbetade, som om meningen med denna kostymfilm just bara skulle vara kostymerna.

Emellertid är handlingen inte dum, om man bortser från det tendentiösa. Johannes Döparen spelas övertygande av Alan Badel i sin debutroll, och det är inget fel på hans passionerade patosutspel, men manuset klickar och blir understundom pekoralt.

Höjdpunkten utgörs som väntat av ”de sju slöjornas dans” mästerligt genomförd av Rita Hayworth, det hade inte kunnat göras bättre, hennes dans här överträffar till och med alla hennes nummer i ”Gilda”, men sedan tar filmen slut, som om idéerna inte räckte till längre, som om hela filmens enda mening hade varit Rita Hayworths solonummer och ingenting mer. Och att hon och hennes romerska soldat sedan blir kristna gör knappast saken bättre.

Hollywood har alltså i vanlig ordning hanterat Bibeln på sitt eget sätt både på gott och på ont. Trots pekorala ingredienser är filmen dock sevärd, och dess klimax där Salome dansar för Herodes i ett slags biblisk strip tease, och man får se hur den stackars Herodes överväldigas av denna makalösa uppvisning, kan man egentligen se om hur många gånger som helst. Rita Hayworth stod ännu på toppen när denna film gjordes 1953 och hon ännu inte var mycket mer än 30, men sedan började utförsbacken som genom skilsmässor och felsatsningar ohjälpligt satte henne på kurs mot alkoholismen. En desto större fröjd är det att se henne hur hon här alltjämt är något av ett ideal av kvinnlighet, skönhet och charm.

Soldathustrun

För några år sedan producerade BBC en historisk dramaserie i fyra avsnitt om Cromwells inbördeskrig där centralgestalten utgjordes av en viss Angelica Fanshawe, beryktad som ’djävulens hora’, som var filmens titel. Det finns inga hållbara belegg för hennes påstådda liv och verksamhet som hustru åt först sin kusin Harry Fanshawe, en adelsman vid hovet, och sedan överste Thomas Rainsborough, överste Cromwells närmaste man, men utom kungen, Cromwell och Rainsborough och deras öden förekom även hennes (enligt filmen) tredje man Edward Sexby i verkligheten som först Rainsboroughs närmaste man och sedan i skarp opposition mot Cromwell tillsammans med Freeborn John Lilburne, som i filmen nästan fick huvudrollen, spelad faktiskt av en avlägsen släkting till den verkliga John Lilburne.

Sann eller icke var filmen så välgjord och så bestickande i sin uppläggning med en så intressant historia, att den manade till bearbetning. Vi har valt att avstå från John Lilburne helt och hållet, hans viktiga roll i filmen var alldeles tillräckligt uttömd där, medan de andra inte kunde förbigås utan tvärtom manade till mera ingående behandling, främst mordet på Rainsborough och hur det egentligen gick till, som i filmen överlastas med frågetecken. Däremot har vi även valt att avstå från filmens överdrifter och mest

iögonfallande oegentligheter. Sålunda dog John Lilburne inte i landsflykt i fängelse på Jersey utan hemma i England, där han dock ständigt åkte in och ut från olika fängsliga förvar. I filmen försöker sig Edward Sexby på en avrättning av Cromwell, som i verkligheten aldrig försökte bli kung, medan Sexby i själva verket dog av ålder och grämelse i fängelse. I stället för att belysa så olyckliga slut tog vi fasta på berättelsens idealistiska ingredienser, där Grävarna och Rantarna spelade en viktig roll.

Grävarna var ett slags allmogekollektiv som helt enkelt bara ville bruka jorden i fred och dela jämnt på dess avkastning. *The Ranters* var ett betydligt mera kontroversiellt sällskap som höll till i städerna och demonstrativt tog avstånd från alla auktoriteter, såväl religiösa som politiska och statliga, för att hänge sig åt friheten i alla dess former. Både dessa och Grävarna (*The Diggers*) uppgick så småningom i Kväkarna efter restaurationen.

John Lilburnes nutida släkting, som spelar sin frispråkige förfader i filmen, tillfrågades i en intervju hur historisk en gestalt som Angelica Fanshawe egentligen kunde vara. Hans svar var, att det inte går att bevisa att hon *inte* har funnits.

Vår dramatisering av historien finns nu på nätet:

<http://www.fritenkaren.se/soldathustrun.pdf>

Även BBC:s TV-film i fyra avsnitt om sammanlagt fyra timmar, en av de bästa BBC-kostymfilmer som gjorts, finns för gratis nerladdning från nätet:

<http://www.vodddler.com/sv/tv/info/2721821284165875518/the-devils-mistress/the-devils-mistress-part-1/>

Milstenar, juli 2012

- 1 Karen Black 70 år ("Five Easy Pieces" bl.a.)
Rwanda & Burundi firar 50 år av självständighet.
- 3 Algeriet firar 50 år av självständighet.
Tom Cruise 50 år.
- 4 Gina Lollobrigida 85 år.
- 6 Vladimir Ashkenazy 75 år.
- 7 Marc Chagall 125 år.
- 9 Donald Rumsfeld 80 år.
- 10 Telstar, den första kommunikationssatelliten, 50 år.
- 13 Harrison Ford 70 år.
- 14 Woody Guthrie 100 år.
Gustav Klimt 150 år.
- 19 George McGovern 90 år.
- 21 Robin Williams 60 år.
- 23 Michael Wilding 100 år.
- 26 Blake Edwards 90 år (död).
Jason Robards skulle också ha fyllt 90.
- 27 Igor Markevitj 100 år.
- 29 Sigmund Romberg 125 år.
- 31 Milton Friedman 100 år

Påskresorna, del 3: Orientering i Verona

En av böckerna jag haft med mig på resan var Barack Obamas självbiografi, den första delen "Min far hade en dröm". Den handlar mycket om hans barndom i Hawaii, hans familj och ursprung i Kenya och även en del om Indonesien, medan focus ligger på hans politiska uppvaknande. Boken är väl skriven och har följts av en andra del, som det skall bli lika intressant att läsa. Han drivs av en fullkomligt äkta uppriktighet i viljan att göra en social insats. Mycket handlar om hans lärlingstid i Chicago, hans insikt i sociala missförhållanden, inträngande skildringar av fattigdomens problem och en djup orientering i drogproblemet. (27 miljoner kämpar med detta problem i världen idag, och 200,000 dör i det årligen.) Kort sagt, han är rätt man på rätt plats, han är världens kanske största hopp, en värdig efterträdare till bröderna Kennedy och Martin Luther King, som om deras drömmar och visioner nu äntligen kunde komma till sin rätt.

Jag visade boken för Achille, och han var av samma mening: "Om amerikanerna röstar bort honom begår de ett stort misstag." Och motkandidaten är mormon. Mer behöver inte sägas om honom. Går man in i politiken med en religiös stämpel är man jävig och oduglig som politiker. Kennedy erkände sin katolska behörighet men omfattade alla religioner och humanismer, och Obama konstaterar att hans farfar var muslim men tar inte parti för någon religion, om han dock visar förståelse för kristet svärmeri. Han är mera intresserad av människor.

Alberto visste att berätta att ett tåg spårat ur i Tyskland under min resdag med ett antal döda. Han hade sprungit marathontåg under söndagen i Venedig i plaskregn. Jag försökte förklara för honom något av den stora tågförvirringen i Tyskland. Cristina skrattade och sade: "Det är inte bara vi!" åsyftande de italienska problemen.

Ida tycks ha klarat benbrottskrisen bra. Hon har ju varit med om sådant förut. Hon var på sitt bästa humör och hade bara blivit något dövre. Achille var helt oförändrad. Han körde på som den professor han alltid varit om han dock nu bara hade Ida att undervisa.

Cristina (58) hade råkat ut för en sol-och-vårare, ett datorsnille, och de hade haft sällskap en tid tills han tröttnat och sagt att det var bäst att de gick skilda vägar. Då visade det sig att han börjat sällskapa med Cristinas bästa väninna. Cristina träffar inte någon av dem mera.

Kort sagt, allt var som vanligt i Verona. Ingenting hade förändrats, fastän Berlusconi äntligen hoppat av och Bossi också och hela tågsystemet var förändrat och Veronas tågstation var inpackad i skynken för totala ombyggnader igen. Och i morgon skulle min småkusin Paolos mellanson gifta sig med en för oss helt okänd ny medlem i familjen i ösregn, som det verkade, men ingenting var lyckligtvis säkert.

(I nästa nummer: *Bröllopet*)

Den strålande fiaskoresan, del 9: Tillbaka i paradiset från paradiset

Nästa morgon vaknade man och var fullt normal igen. Det hade alltså bara varit den naturliga och normala självrensningen, som man vanligen råkar ut för i Indien varje gång. Morgonomeletten gick ner med någon tvekan, men resten av dagen förekom intet spår längre av den genomgångna krisen, som om den aldrig förekommit. Dock återstod problemet med visdomstanden.

Liknande problem dominerade det digitala. Det fungerade i Leh men kunde när som helst utan förvarning och utan anledning kollapsa fullkomligt. Sedan kunde det bli bra igen efter någon lika oförutsägbar längre eller kortare väntan. Min cyberföreståndare menade att uppkopplingen med dess nyckfulla kriser varken kunde jämföras med väder, jordbävningar eller något annat, då i cybervärlden allting hände så ytterst snabbt och plötsligt. Vädret kan man studera, jordbävningar hinner man ta betäckning för, men ingenting kan skydda en mot vad som händer i cybervärlden.

Vi hade vissa problem med återkomsten från Nubra. Vår idealiske chaufför infann sig inte vid överenskommet klockslag, och när jag undersökte saken visade det sig att vi hade väntat vid fel jeepstation. Han förekom inte heller vid den rätta, vi hade redan beställt en ny jeep, när han plötsligt dök upp en trekvart försenad. Ändå måste vi ta en annan jeep och klämma in oss med fem andra personer.

Det var många turer i denna förvirring. Vår chaufför hade bett oss komma till "jeepstationen" utan att precisera exakt var den låg, varför vi naturligtvis kommit fel. Vi hade gått till ett ställe där många jeepar stod parkerade i tron att det var jeepstationen, medan han menat en annan som legat mycket längre bort och givetvis tagit för givet (som alla indier gör) att vi automatiskt skulle veta exakt var den låg.

När jag talade med jeepföreståndaren på den riktiga stationen och efterlyste vår jeep, vars nummerplåt jag kom ihåg, visste han mycket väl vilken jeep det gällde. Den hade kommit fram till Diskit igår kväll klockan 9 och skulle fara tillbaka till Leh idag klockan 2. Det stämde inte alls. Vi hade ju kommit igår klockan 2 och avtalat att fara tillbaka idag klockan 9. Han hade fått allt om bakfoten.

Så dök plötsligt vår chaufför upp med rätt jeep, men vi kunde inte fara tillbaka med honom till samma pris som igår. I stället för 300 måste vi betala 800. Därför fick vi i stället dela jeep med fem andra. Då blev det 300 per person. Vi hade alltså varit synnerligen privilegierade igår.

När vi återkom till Leh tog vi genast in på en tibetansk restaurang som Halvar upptäckt vid basaren, där vi hade en förträfflig måltid som plåster på såren. Janne hostade ännu våldsamt men var helt återställd i magen. Halvar fortsatte ta det försiktigt. Vi gick efteråt till mitt favoritkaffeställe, där Janne uppskattade kaffet mycket medan Halvar för säkerhets skull stod över. Sedan gick vi hem, där Janne bjöd på en flaska tvättakta hagtornsdricka, som kanske var den ljuvligaste av alla drycker i Ladakh. Han brukade köpa en flaska (65 cl) varje dag.

Bertil var borta, vilket vi såg som ett gott tecken. Då var han åtminstone på benen och troligen till och med i farten.

Dagens enda smolk i glädjebägaren hade varit den infernaliska jeepmusiken. Chauffören sätter på musik redan vid starten, som ingen vill vara ofin nog att klaga på, hur hög volym han än använder. Det är uteslutande indisk skvalmusik, visserligen renare och mera harmonisk än västerländsk sådan, framför allt mera musikalisk, men likväl endast skvalmusik, som understundom kan vara ganska stressig och hysterisk. Plötsligt avbryts den när chauffören tröttnar på monotonin och vill ha en annan låt, och så avbryter han igen, och så håller han på och låter färre och färre låtar spela färdigt, medan en musikalisk och känslig passagerare oavbrutet blir mer och mer irriterad och arg. Jag lovade mig själv denna gång att aldrig mera sätta mig i en jeep utom på villkoret ingen musik. Även om den indiska pop- och schlagermusik ibland kan vara lyrisk och intressant är likväl 90% bara outhärdligt hjärntvättsskval. Under en jeepresa genom världens vackraste land över världens högsta farbara pass och med enbart njutbara

utsikter hela vägen vill man kunna njuta av detta utan att få resan förstörd av oupphörlig monoton och påfrestande schlagermusik.

När jag träffade Bertil igen var han visserligen i farten men hade haft en dålig natt och kräkts igen, så han kunde inte på rak arm säga om han ville följa med till Lamayuru. Janne avstod då han ville vara tillgänglig för sin hustru på Skype.

Även Halvar blev tveksam när det uppstod nya krångel med Lamayurubussen. Det fanns ingen.

(I nästa nummer: *Lamayuruturer*)

Bonusresan, del 7: Naini Tal

Det blev en hektisk morgon. Det gällde att befinna sig punktligt vid biljettkontoret klockan 9 för att försöka få sin biljett, före det hann man inte gå upp till Naini Peak, men man hoppades hinna med en frukost före det. Emellertid var inga frukostställen öppna. Många höll på att öppna men långsamt, de tvättade golv eller förstukvistar, men man fick gå längs hela staden förgäves på jakt efter något ställe som kommit fram till att sätta på spisen. Till nöds fann jag ett till slut vid busstationen.

Biljetten blev en rysare. Jag fick skriva särskilt på biljettansökan högst upp till höger ”*emergency quota*” varpå det tydligen var formeln som gav mig biljetten åtminstone fram till Barauni. Från Barauni till slutstationen New Jaipalguri var det ännu en väntelista på 15 personer, men på tre dagar skulle den troligen lösa sig, så jag fick köpa biljetten ända fram: 100 mil för 100 kronor (nästan 700 rupier), otroligt billigt. Och då hade jag försäkrad liggplats ända fram till Barauni, nästan nio tiondelar av vägen.

Sedan gick jag upp till Naini Peak. Det blåste kraftigt denna morgon, och när jag kom upp såg jag att alla bergen i norr insvepts i moln. Det hade snöat där. Jag hade kommit förbi Joshimath och Kausani just i tid för att hinna vidare före molnen och snön.

Uppe vid Naini Peak mötte jag en annan sällsam vandrare, en indisk tandläkare som bodde i Kalifornien och visade sig vara 78 år. Han var mycket kultiverad och kunnig, han hade bott femton år i Naini Tal under 1960- och 70-talen och besökt nästan alla de berömda och legendariska pilgrimsmålen i Garwhal och Kumaon och nästan kommit ända fram till Roopkund. Där låg jag i lä. Jag hade ju alltid för litet tid på mig och hade inte ens kommit upp till Mukteshwar eller ner till Bageshwar. I år hade jag inte ens kunnat stanna till i Gwaldam och Almora. Vi talade mycket om världens problem, om den förfärliga miljökrisen och växthuseffekten som hotade förinta allt liv på jorden, om Obama, som vi båda var överens om att stödja, och om diverse filmer. Han talade särskilt varmt om en gammal amerikansk film som hette ”Oh God!” som redan på 60-talet belyst dagens globala problem. I filmen lär den invändningen göras mot Gud, att ”du har skapat världen men samtidigt förbannat den med en ryslig oreda och olösliga problem,” varpå Gud ger svaret, att han visserligen skapat världen och människan men också gett henne ansvaret av en fri vilja, vars konsekvenser människan helt själv måste ta ansvar för. Människans fria vilja skulle alltså ge Gud fullständig ansvarsfrihet.

Det var mycket upplyftande att träffa en så gammal vandrare så högt upp på omkring 2700 meter, dit han gått själv med bara en hjälpstav. Hans syster hade just dött vid 98, familjen hade goda gener, och jag berättade om mina två reskamrater till Ladakh i augusti, som klarat av vad som helst och även pass på 5600 meter utan minsta svårighet i åldern 68-69, vilket varit oerhört upplyftande. Plötsligt blev man då medveten om hur relativt ung man fortfarande var vid bara 60.

Jag hade turen att upptäcka en tibetansk restaurang. Den låg litet ovanför det stora basarghettot i Mallital, så man fick leta sig upp dit längs ett labyrintiskt gytter av gränder, bakgårdar och trappor, så att man till slut befann sig vid utgångsläget men ovanför. Den andra kvällen provade jag maten där, och den var billig, helt övertygande och superb. Den liknade ingen *thenthuk* jag tidigare intagit någonstans men var desto bättre.

Under dagen gled några moln in som lade hela Naini Tal i dimma, så att man knappt såg sjön ens, men temperaturen var dräglig, och det rådde ingen fuktig råhet. Det var bara att fortsätta att njuta.

Den enda besvikelsen med Naini Tal i år var att mitt favoritställe hade upphört. ”Cyberia” var Uttarachals äldsta cybercafé och låg inom ett fantastiskt trivsamt kondis med både te och kaffe, bakelser och läckerheter. Där var alltid varmt och trivsamt, och man kunde sitta där till sent på kvällarna. ”Cyberia” hade flyttat till lokalen bredvid, och kondiset hade byggts om till affär. Det fanns inget motsvarande kondis i Naini Tal.

Den andra morgonen var vädret fullkomligt klart, och man kunde njuta för fulla muggar av bergen uppe från stationen vid Naini Peak på 2700 meter. På vägen upp mötte jag fyra mycket trevliga och kultiverade unga män från Delhi som hade tillbringat fullmånenatten där uppe. Det var svårt att gå ner igen.

Avstånden är stora i Naini Tal, så det är omöjligt att inte få god kondis där. Igår till exempel när jag gick till den tibetanska restaurangen i Mallital vid norra ändan av sjön visade det sig att jag hade glömt glasögonen hemma och inte kunde läsa menyn. Det var bara att gå hem de några kilometrarna till Tallital och upp för backen till mitt hotell, hämta glasögonen och sedan gå tillbaka till Mallital igen, vilket tog en trekvart. Man fick i alla fall benövning och ännu bättre aptit, vilket åtminstone för egen del motverkade världens största hälsoproblem: välfärden, enligt vad jag och Rahit uppe vid Naini Peak var överens om i våra diskussioner om världshälsan.

Lika briljant och klar som den andra dagens generösa solsken gjorde dagen, blev den nästa dagen en antiklimax. Redan på morgonen lägrade sig molnen, vilket inte bådade gott: de borde vänta till efter middagen, och klockan 2 bröt ösregnet ut – mitt första regn på resan. Två dagar hade varit molniga, men nu var det färdigt. Det verkade som en mycket lämplig avskedshälsning från det västra Himalaya, när jag nu skulle vidare till det östra.

Strömmen gick, det gick inte att komma ut på nätet då servern sprack, det till och med åskade, så det var bara att slå till reträtt och lämna bergen innan man frös ihjäl.

Dock hade temperaturerna hållit sig anständiga. I Joshimath hade jag haft 10 grader på rummet på morgnarna, men för övrigt hade den hållit sig mellan 13 och 15, vilket inte vållat några problem.

Det var alltså i ruskväder jag lämnade Naini Tal med kraftigt temperaturfall, rå kyla och fuktighet, tät dimma och mera regn. Man blev nästan driven på flykten.

(I nästa nummer: *Stålbadet*)

Göteborg den 28 juni 2012